



Vaikka kaikki päätyisi

Jens
Liljestrand

WSOY

Jens Liljestrand

VAIKKA KAIKKI
PÄÄTTYISI

SUOMENTANUT JAANA NIKULA



WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

HELSINKI



Pohjoismaiden ministerineuvosto on myöntänyt teoksen käännökselle apurahan.

Motto Hilary Mantelin romaanista *Syytettyjen sali*, suomentanut Kaisa Sivenius.

Tomas Tranströmerin runon *Romaanisia kaaria* suomentanut Brita Polttila.

Bruno K. Öjjerin runon *Vaikka kaikki lakkaa* suomentanut Markku Into.



Ruotsinkielinen alkuteos

Även om allt tar slut

Copyright © Jens Liljestrand 2021

Published by agreement with Ahlander Agency

Suomenkielinen laitos © Jaana Nikula ja WSOY 2022

Werner Söderström Osakeyhtiö

ISBN 978-951-0-48752-5

PAINETTU EU:SSA

Tovelle

*»Mitään loppuja ei ole.
Joka niin luulee, erehtyy niiden luonteesta.
Ne ovat kaikki alkuja.
Tässä on niistä yksi.»*

HILARY MANTEL, *Syytettyjen sali*

I

LOPPUELÄMÄSI
ENSIMMÄINEN PÄIVÄ

Se oli viimeinen kerta, kun olin onnellinen, olimme silloin kaupassa. Lopultakin elämä oli taas vapaata ja me lähdimme autolla ostoksille lasten kanssa, kiertoliittymän vaiheilla oli Ikea, sähköliike, kauppa jossa myytiin kylpyhuonekalusteita, iso ruokamarketti ja vielä Carolan löytämä lastentarvikeliike, viimeinen laatuaan, nyt kun melkein kaikki alan kivijalkamyymälät ovat siirtyneet verkkoon; huumaavan vauvakuumeen vallassa me halusimme tehdä ostokset ihan oikeassa myymälässä.

Carola katseli nurkassa lastenvaunuja kasvot ilmeettöminä kuin olisi joutunut outoon pyhäkköön missä tunnustetaan uskontoa, jonka hän kyllä tuntee mutta jota ei ole itse koskaan harjoittanut; raskaasti hän vaihtoi jalkaa puolelta toiselle samalla kun lapset, jotka pian saisivat sisaruksen, pyörivät hyllyjen ympärillä katsellen nalleja ja pastellinsinisiä ja flamingonpunaisia vilttejä, hoitopöytiä, kehtoja, sänkyjä, tutteja, öljyjä ja pulloja, rintapumppuja, imetysliivejä, imetyspuseroita ja imetystuoleja, pedagogisia puuleluja ja sähkövekottimia, joista kuuli kun vauva heräsi tai näki kun se nukkui, lisäksi laite ilmoitti lastenhuoneen lämpötilan ja hiilidioksidipitoisuuden.

Lapset pysähtyivät yhtäkkiä kuin seinään ja sanoivat *ei voi olla, katsokaa mitä tuolla on*.

He osoittivat pieniä suloisia bodyja ja myssyjä, joita oli rivi-kaupalla, ja uskomattoman pikkuruisia sukkia, nuo vaatekappalet huokuivat sellaista haavoittuvuutta että sydän oli pakahtua, ja lapset hyväilivät vaatteita, painoivat ne kasvoilleen ja nuuskivat niitä kuin ne olisivat olleet vauvoja, kuin heidän sisarensa olisi jo ollut täällä ja me katselimme toisiamme hyllyjen yli ja hymyilimme tietäessämme, että oli ollut oikea päätös tulla tähän ostoshelvettiin ja ottaa lapset mukaan, koska nyt he ymmärtä-

vät, näkevät omin silmin ja tuntevat sormissaan flanellinpehmeän tuulen joka pian pyyhkii elämäämme ja muuttaa sen iäksi, ja kuulin itseni sanovan että *ottakaa mitä haluatte*.

Perhe tuijotti minua hämmentyneenä, meidänhän piti vain katsella vaunuja, jotta meillä olisi jotain mihin verrata kun ostaisimme käytetyt, me ostimme aina käytettyä ja Carola ehti jo sanoa jotain ekologisesta jalanjäljestämme ja serkuntytöstä, jolta oli jäämässä vaatteita pieniksi, mutta minä sanoin vain, *ottakaa nyt tämän kerran mitä haluatte, ihan tämän kerran vain*.

Carola ei hievahtanutkaan, katseli vain avuttomana lapsia, jotka silmät loistaen ja ihastuneesti huudahdellen kahmivat molemmin käsin vauvanpeittoja ja kantoliinoja ja siniharmaasta kashmirista tehdyn ison puuhamaton ja viimein Carolakin alkoi silmäillä ympärilleen ja kysyi kassarouvalta kangasvaippoja, luomumateriaaleja ja ilmastokompensoivia vaatteita ja reilun kaupan tuotteita ja vanhoja, jotka olisivat *vähemmän* muovisia ja mistä kauniin pilkullisen tyynyn puuvilla oli peräisin ja kaikki mitä hän halusi, oli tuplasti kalliimpaa kuin tavalliset tavarat ja minua nauratti hakiessani ostoskärryjä ja kun hän oli selin minuun, otin puhelimen esiin ja siirsin tililleni lisää rahaa.

Kun korit olivat täynnä ja rakkaus kaikkeen söpöön ja suloiseen oli tyydytetty ja mieli oli hyvä ja rauhaisa, menimme Carolan kanssa jälleen katselemaan vaunuja mutta nyt meille ei enää kelvannut mikään muu kuin ranskalainen luksusmalli, joka oli arvioitu testeissä parhaaksi ja jonka runko oli viiden vuoden kehittelyn tulos. Valitsimme kantokopan, kuomun ja sadesuojan materiaalit, otimme samalla myös puhelimenpidikkeen, mukinpidikkeen, laukunpidikkeen ja ties mitä.

Myyjä naputteli kaiken kassaan ja onnistui jollain käsittämättömällä tavalla heittää huolettomasti, että voisimme palauttaa vaunut ja saada rahat takaisin *jos jotain sattuisi*, ja hänen rennon iloisista sanoistaan huolimatta – *kunhan näytätte vain kuitin* – tuntui kuin kaikki olisi pysähtynyt siihen paikkaan ja näimme jo mielessämme verta wc-pytyllä, ujeltaen kaaavaan ambulanssin, lapsen arkun, ikävystyneen ja vanhuut-

taan rypistyneen gynekologin, joka puhdistaa silmälasejaan ja kirjoittaa kuitin, jonka kanssa pitäisi tulla takaisin tähän julkeaan ostostemppeleihin ja tuoda samalla nuo vaunut hienoine designpäällyksineen ja konjakinvärisellä nahalla reunustettuine työntöaisoineen, ja kuulin Carolan kuiskaavan suoraan tyhjyyteen, että *siinä tapauksessa äiti saa palauttaa ne*.

Mutta ahdistus kaikkosi, hetki oli pian ohi ja sitten oli jäljellä vain lasku, numerot kassan näytöllä, summa oli hiukan suurempi kuin ensimmäisen auton hinta.

»Haluatteko maksaa osissa?» myyjä kysyi hymyillen säteilevää, kutsuvaa hymyään ja minä katsoin ympärilleni kaupassa, katsoin ensimmäistä kertaa muita isiä, stressaantunutta jalkapallotyyppiä, jolla oli joukkueen fanipaita, maahanmuuttajaa ryppyisessä puvussa, ukkoa jolla oli nahkatakki ja teipillä korjatut silmälasit ja tajusin, että näin se toimii, ihmisten pitää lainata maksaakseen nämä laskut, he joutuvat ottamaan pikalainoja, maksamaan korkoja, erää, myöhästymismaksuja, istuvat pienissä lähiökämpissään ja hankkivat pikkuhiljaa ja vähitellen, joka kuukausipalkasta nallet ja viltit ja lastenvaunut, ja minä paisuin ylpeydestä.

»Ei, ei», minä sanoin, »kaikki kerralla», ja ojensin korttini.

Carola seiso i aivan lähellä ja painoi kätensä otsalleni kuin minulla olisi ollut kuumetta ja mutisi, että voisimme katsella vielä muualtakin, ehkä netistä löytyisi melkein uudet vaunut, mutta en kuullut enkä tuntenut muuta kuin hänen kätensä hiuksissani, hänen sormensa niskassani ja kuulin hänen kysyvän *onko tämä nyt varmasti okei*, ja hän kosketti minua, viimeinkin hän kosketti minua, viime kerrasta oli niin kauan etten jaksanut edes muistaa sitä, *ei tässä mitään, kulta, minä maksan*, ja hän katsoi minua, sillä hetkellä minä olin hänelle tärkeä, sillä kaikki oli annettu anteeksi, kaikki oli täydellistä ja niin helvetin ansaittua.

MAANANTAI 25. ELOKUUTA

Tasaisen otsan keskellä, siinä missä otsaluu kaartuu ulospäin, on määrittelemätön, höytyväinen välialue, tuuhea musta tukka peittää sen jo, mutta toisinaan – varsinkin helteellä tai hämärässä kuten nyt – tuo kohta siirtyykin ohimoille, korvan taakse, aukileelle tai jopa niskaan ja voin painaa siihen nenäni ja tuntea untuvaisen, sileän ihon ja makean, kuivuneen maidon tuoksun, parin päivän kuluttua tuoksu on hiukan voimakkaampi ja muistuttaa melkein pä kypsyttettyä juustoa, mutta häviää, kun tyttö pestään puhtaaksi. Hänen painonsa on sylissäni kuin pussi lämmintä, vastajauhettua lihaa, pehmeää kuin raakamakkara, joka on työnnetty ilmastavasti, kostein varovaisin käsin kuoreensa, jottei hauras pinta halkeaisi, ei kireyksiä eikä turvotusta, ei lihaksia eikä kovettumia, torkkuessamme raja meidän välillämme häviää, olemme pelkkää hengitystä ja pehmyttä, lämmintä ja kosteaa kudosta, hänellä on vain vaippa yllään, on niin lämmintä, ettei hänellä ole enää kuukausiin ollut pyjamaa.

Becka on syönyt pullonsa tyhjäksi ja röyhtäissyt olkaani vasten ja olemme torkahtaneet, kun ensimmäiset sireenien ujelukset kuuluvat unen läpi, ensin etäisinä ja yhdentekevinä kuin astianpesukoneen piipitys tai kuivausrumpu, joka on saanut ohjelmansa valmiiksi, ääni sulautuu tavalliseen huminaan mutta suunnilleen puolen minuutin kuluttua se kuuluu voimakkaampana, kuin tunkeutuisi filterin tai kuplan lävitse meidän korviimme.

»Pelkkä autopommi», Carola sanoo selin minuun; se on vanha vitsi niiltä ajoilta, kun asuimme lukukauden ajan Malmössä ja eräät sikäläiset tuttavat asuivat väkivaltaisella alueella, rikollisuus rehotti kotioiven takana ja vanhempi tytöistä oli maalaistalukka joka tutisi pelosta, mutta hänen tyttöystävänsä oli syntynyt

ja kasvanut Möllevängenisissä ja oli tyypillinen lehmänhermoinen malmöläinen, joka kohautti vain harteitaan, *mitäs pienistä*, ja kuvaili silminnähdessä ylpeänä miten oli oppinut hyväksymään sosiaaliset ongelmat luonnollisena osana kaupunkielämää, vain rasistit valittivat rikollisuudesta ja väkivallasta, *jos yöllä paukkuu, voihan se olla muutakin kuin ampumista*, hän jatkoi lävistys alahuulessa ja suu halveksivasti mutrussa, *sehän on usein pelkkä autopommi*, ja kun he olivat lähteneet kotiin, pidimme hauskaa tytön teennäisen butch-asenteen kustannuksella ja siitä pitäen öisin kuuluva häiritsevä kova ääni on ollut *pelkkä autopommi*.

Sireenit kuuluvat nyt lähempää, ne ovat varmasti jo lähistön pikkuteillä, ehkä autot ovat menossa sinisessä talossa asuvan ukon luokse, jonka kasvot ovat kokonaan psoriaksen peitossa, ukko on varmaan jo yli seitsemänkymmenen. Mutta tuskinpa poliisit ja ambulanssi ajavat pillit soiden, jos kuolema on ollut luonnollinen.

Nostan Beckan sylistäni patjalle, hän vingahtaa ja ojentaa käsivartensa suoraan ylöspäin, pieni ruumis jännittyy kuin jousi, lasken jalkani vanhalle puulattialle ja menen avoimen ikkunan luokse. Ei ole yhtä kuuma kuin eilen, ehkä vain kolmekymmentä astetta, ja tuulenvire tuntuu miellyttävältä, näen miten suuren männyn latva huojuu ja heiluu tuulessa. Kuumuus on hellittänyt, tuuli on yltenyt eikä onneksi ole enää yhtä tukahduttavaa kuin aiemmin.

»Tänään tulee kaunis päivä», minä sanon enimmäkseen itselleni.

Lastenhuoneesta ei kuulu mitään, koputan ovelle ja avaan sen, ja molemmat ovat sängyssä puhelimineen ja kuulokkeineen, likaisten vaatteiden, karkkien ja heidän rentojen vartaloidensa haju on niin paksu, että sitä voisi vaikka veitsellä leikata ja sanon heille konemaisesti, että sulkisivat laitteensa ja tulisivat alakertaan, kello on puoli yksitoista. Vilja vain mulkaisee minua kuten yleensä, mutta Zackin ilme kirkastuu ja hän kohottaa voitonriemuisesti lasipurkkia, joka on hänen pienellä yöpöydällään. Purkissa on hammas ja kullanhohtoinen kolikko.

- »Hammaskeiju kävi laittamassa kympin purkkiini!»
- »Oho, kävi vai? Mutta jätti silti hampaan?»
- »Se tietää, että minä kerään niitä, että minä säästän ne.»
- »Sehän on hienoa.»
- »Iskä?»

Zack hymyilee söpöstelevää, hiukan liioiteltua hymyä, jonka hän on ottanut käyttöön Beckan syntymän jälkeen, kun ei ole enää kuopus, hän käyttäytyy tietien tahtoen lapsellisesti ja tekee sellaista mihin on oikeastaan jo liian vanha, silti hän esittää näyttökappaleensa saadakseen tuntea itsensä pikkuseksi.

- »Uskotko, että Thaimaassakin on hammaskeijuja?»

Minä pörrötän kosteaa tukkaa ja menen mukaan söpöyspeleihin, ehkä siksi että minäkin tarvitsen sitä. »Tietysti on, kulta. Hammaskeiju on ihan niin kuin joulupukki, lentää ympäri maailmaa, ei kylläkään poroilla vaan...»

- »Hammaspeikoilla!»
- »Niin, hammaspeikoilla, jotka hän on vanginnut... Millä?»
- Zack miettii vain muutaman sekunnin ja sanoo:
- »Hammaslangalla!»

Yhteinen leikki hymyilyttää meitä molempia, kumpikin on yhtä ihastunut hassuun kuvitelmaan hammaskeijusta vaunuissa, jotka on ehkä tehty irronneista hampaista ja liimattu kokoon hammastahnalla ja vaunuja vetää ryhmä kiukkuksia mutta väkivahvoja hammaspeikkoja. Kaikkea sellaista me kuvittelemme, tai kuvittelimme, kun Zack oli pieni, kulutimme tuntikausia keksien juttuja ja ajattelin usein, että ne pitäisi kirjoittaa muistiin, mutta eihän siitä tietenkään koskaan mitään tullut.

Alakerran keittiössä on eiliset tiskit jäljellä, kattilat, paistinpannut, likaiset lautaset ja viinilasit, me unohdamme aina säästää vettä tiskaamiseen. Monopoli-pelin setelitukut muistuttavat siitä miten Carola antoi lasten voittaa ja riidastamme pelin jälkeen, minä olin huolissani ja puhuin säännöistä ja seurauksista, että okei, Zack on vasta kymmenen, mutta Vilja on neljätöistä ja sen ikäisen pitää oppia, ettei noin vain voi hakea kourakaupalla seteleitä pankista kun omat rahat ovat lopussa, mutta

Carola vain hymyili surumielistä, uupunutta hymyään ja sanoi, että *kyllä tyttö aikanaan oppii miten kapitalismi toimii, siitä ei valitettavasti pääse mihinkään.*

Käännän vesihanaa vanhasta muistista. Kuuluu pelkkää suhinaa, vettä ei tule vieläkään. Se ei häiritse minua enää yhtä paljon kuin ennen, meillä on pullovetä, meillä on juomaa lapsille ja olutta itsellemme. Puiden takana voi käydä pissalla ja vaatteet voi huuhtoa järvässä, astiat voi pyyhkiä paperilla. Mutta maksaisin vaikka mitä jotta pääsisin ainoasta todellisesta koetelemuksesta: vessanpöntössä kelluvista paskapökäleistä, joita tulee jatkuvasti lisää, pönttö on aina täynnä paperia ja paskaa, yritämme opettaa lapset sanomaan milloin tarvitsevat pottaa mutta Zack ei jaksa muistaa sitä eikä Vilja halua käyttää pottaa, ja lopulta minun on tyhjennettävä pönttö kattilan ja siivousämpäriin avulla, samalla kuuntelen musiikkia kuulokkeista, hengitän suun kautta ja panen aivot narikkaan.

Zack on tullut alakertaan ja on jo pukenut uimahousut jalkaan, hän ei ole viikkoihin muita vaatteita käyttänytkään, annan hänelle lasillisen maitoa ja katselen kun hän juo sen. Sitten me lähdemme maantielle, hän juoksee edelläni ja tie on miltei valkoinen pölystä, kuiva leppeä tuuli hyväilee käsivarsia ja sääriä kuin vastapesty lakana. Voi näitä suloisia kesäaamuja, kellastuneita pensaita, lyhyenä töröttäviä ruohikoita, kuolleita kukkapenkkejä ja kirkkaansinistä taivasta ja hiljaisuutta, kaikkialla on hiljaista, vielä äsken kuului sireenien valitus, nyt ei kuulu enää sitäkään.

Ukko ei ole kuollut, sillä kun tulemme laiturille, hän seisoo siellä katsellen silmät sirrillään aurinkoon, tuuli leikkii hänen harmaalla tuulikangastakillaan, kasvojen punaisen ja valkoisen kirjavat ruvet eivät näytä niin pahoilta kuin muistin, aurinko tietysti auttaa niihin.

»Vieläkö te olette täällä?» hän kysyy ja kuulostaa miltei ärtyneeltä.

»Täällä ollaan», minä sanon. »Vuokrasimme Tukholman-talomme koko kesäksi ja me...»

»Te olette vielä täällä», hän vain sanoo uudelleen samaan moittivaan sävyyn. »Useimmat lähtivät jo viikonloppuna.»

»Hyvin me pärjätään.»

Ukko on ärsyttävä, mutta vielä enemmän minua ärsyttää oma reaktioni, kun alkaa tuntua, että minun pitää puolustella tekojani ja havitella ukon hyväksyntää. »Lasten voi olla hyvä nähdä muutoksen vaikutukset omin silmin, muutenhan se jää vähän epämääräiseksi, jos siitä vain lukee koulussa.»

Zack juoksee huolettomasti ukon ohi hiekkaläntille, joka on laiturin vierellä, ja etsii tavaroitamme. Vanhan haalistuneen penkin alla on puhallettava muovidelfini ja ilmapatja, joilla me aina leikimme, siellä on myös pieni pesupussi, jossa on sam-poota ja saippuaa, Zackista on mukavaa peseytyä meressä, missä vaahto kelluu aalloilla, *isä, pestään tukkakin*, hän huudahtaa ja katselee autiolla merelle ylpeä ilme lapsensilmissään, sillä hän-hän omisti vastikään hotellin diplomaattikorttelissa ja kolme taloa Norrmalmin torin varrella.

Ukko katselee sinne tänne ryntäilevää poikaa ja pudistaa hiukan päätään.

»Etkö tunne?»

Hän katsoo minua vakavasti, kohottaa kättään ja osoittaa taaksepäin, järvelle.

»Etkö näe? Se on siirtynyt monta kilometriä yön aikana.»

Kauempana on järvi, aallot, vaahto, vastarannalla vihreä, keltaiseen ja ruskeaan vivahtava metsä, mutta vielä kauempana, puunlatvusten tienoilla, kohoaa tumma utu tyhjälle taivaalle, hulmuava, tupruava muodostelma on kuin ukkospilvi, mutta se liikkuu kaiken aikaa.

Ukko niistää äänekkäästi sieraimet levällään ja minä teen vaistomaisesti samoin. Nenää pistelee.

Savua.

Zack istuu jo laiturin reunalla muovidelfini sylissä ja selittää sille omia alituisia juttujaan lapsellisen honottavalla äänellä, lelusta on paennut ilma, niin että se on valahtanut V-kirjaimen muotoiseksi hänen käsissään.

Kokonaisen tunnin ajan tunnen olevani enemmän elossa kuin aikoihin. Ilmassa on seikkailun tuntua, otan laiturilla selfien Zackin kanssa, järvi näkyy taustalla ja kirjoitan kuvatekstiksi: *Tuolla kauempana palaa. Aika lähteä täältä, nyt mekin olemme ilmastopakolaisia. Surullista mutta totta. #climatechange.* Julkaisen kuvan ja heti tulee sydämiä ja emojeita ja kysytään *missä te olette?* ja *herranen aika, voidaanko auttaa jotenkin?* ja Carolan äiti soittaa ja luettelee arvotavarat, joita ei missään nimessä saa jättää mökille vaan ne pitää pakata mukaan *kaiken varalta*, Carolan sisar ja ystävättäretkin soittavat, mutta kukaan ei soita minulle. Minä olen keskittynyt, täynnä toimintatarmoa, ilmoitan isommille lapsille, että heillä on tasan puoli tuntia aikaa pakata laukkunsa ja annan Viljalle tehtäväksi auttaa pikkuveljeä pakkaamisessa ja panna myös kaikki perheen puhelimet ja varavirtalähteet lataukseen, pyydän Carolaa keräämään Beckan tavarat, pullot, vaatteet, vaipat, voi kestää tunteja ennen kuin päästään kauppaan tai jonnekin missä on vessa. Perheeni totelee kiltisti eikä yritäkään mukista vastaan, aivan kuin me nyt vaistomaisesti omaksuisimme kaikkein primitiivisimmät roolimme. Minä tutkin nettiä, yritän muistella parasta reittiä, luen pelastuslaitoksen tiedotteita. Panen radion päälle ja etsin paikallisradion kanavan, siellä puhutaan liekeistä, jotka ovat kaksi kertaa tuomiokirkkojen korkuisia, metsäpalo on valtava tapahtuma, kuin suoraan Ilmestyskirjasta ja me olemme kaiken keskellä. Carola tulee alakertaan matkalaukun ja Ikea-kassin kanssa, hipaisee olkaani ja suutelee minua nopeasti, *kyllähän me pärjäämme, vai mitä?* ja minä huomaan, ja näen hänenkin huomaavan miten tämä lähentää meitä uudella ja kauniilla tavalla, joka panee adrenaliinin virtaamaan.

Tekstiviestejä ja tykkäämisiä tulee solkenaan. Menen pihalle pakkaamaan tavaroita autoon, radiosta soitetaan, stressaantunut tuottaja kysyy, saisiko haastatella minua ja yhtäkkiä olen mukana suorassa lähetyksessä, *pr-konsultti Didrik von der Esch*

»Vaikka kaikki päättyisi on uskomattoman taitavasti kirjoitettu romaani: samaan aikaan karmaiseva, terävänäköinen ja vimmatun hauska.»



– Sydsvenskan

RUOTSISSA PALAA. Puolet maasta on liekeissä, kokonaisia kyliä evakuoidaan. Eteneviä metsäpaloja pakenevat autoletkat saavat liikenteen kaaokseen, aktivistit mellakoivat ja ryöstelyt riistäytyvät käsistä. Kuumien kesä koskaan on tehnyt ilmastokatastrofin todeksi kaikille. Silti elämä jatkuu: teinit rakastuvat, parisuhderiidat ja identiteettikriisit kärjistyvät, vaikka maailma ympärillä hajoaa.

Neljän toisiinsa limittyvän näkökulman kautta piirtyy uhkakuva lähitulevaisuudesta, joka on karmaisevan realistinen joskin mustalla huumorilla kevennetty.

»Liljestrand kirjoittaa ihailtavan vuolaasti virtaavalla proosalla, joka parhaimmillaan on sekä runollista että psykologisesti taitavaa. Kirja onnistuu ansiokkaasti luomaan häiriintyneen normaaliuden ja kriisin kokemuksen, äkillisen tapahtumien keskellä olemisen tunteen: korventava savu kurkussa, nokihiualeita kuhiseva ilma, taivas joka on lainannut värinsä yön yli seisseestä virtsasta. Millaisiin rajoituksiin on sopeuduttava, jotta sellaisessa maailmassa voisi elää, miten tavallinen arki on enää koskaan mahdollista?»

– Dagens Nyheter

	
www.wsoy.fi	84.2 ISBN 978-951-0-48752-5